

STATSMINISTERENS INNLEGG I FORSVARSDEBATTEN I STORTINGET
17. APRIL 1980

Norges sikkerhetspolitikk har i hele etterkrigstiden vært basert på bred tverrpolitisk enighet. Dette har bidratt til å gjøre denne politikken troverdig. Det har også sikret kontinuitet og stabilitet. Det er av stor betydning at denne tradisjonen føres videre. Det er viktig at et enig norsk folk står bak hovedlinjene i vår forsvars- og sikkerhetspolitikk.

Vi har hatt to forsvarskommisjoner i Norge etter krigen. Den første la grunnlaget for den forsvarspolitikken som ble ført i etterkrigstiden. Vi har siden slutten av

- 2 -

1960-årene befunnet oss i en mer sammensatt periode preget av både konflikt og samarbeid. Det var derfor naturlig at vi fikk en ny kommisjon til å vurdere hovedretningslinjene for forsvarspolitikken og for Forsvarets sammensetning og oppgaver under de nye internasjonale forhold.

Forsvarskommisjonen har foretatt en samlet og meget grundig vurdering av de sikkerhetspolitiske perspektiver, og av Forsvarets utvikling på denne basis. Kommisjonen har gjort en betydelig innsats, og jeg er sikker på at kommisjonens innstilling vil være av grunnleggende betydning for utformingen av forsvarspolitikken i årene fremover. Spesielt verdifullt er det at kommisjonen kom frem til bred enighet om å føre videre hovedlinjene i norsk sikkerhetspolitikk.

Den internasjonale utvikling vil alltid være preget av en blanding av vekslende og mer permanente forhold. Ofte er det de nye trekk som tiltrekker seg oppmerksomheten, som preger det politiske ordskiftet, forhåpningene og skuffelsene. I sikkerhetspolitikken er det imidlertid viktig å basere seg på de mer permanente faktorer. Det ville være en farlig politikk om Forsvaret til stadighet skulle justeres i takt med de skiftende internasjonale konjunkturer. Det ville gjøre Forsvaret til et kriseforsterkende snarere enn til et krsedempende instrument.

Norge har fulgt og vil følge en fast linje i sikkerhetspolitikken. På grunn av vår strategisk utsatte stilling er det viktig å holde stø og klar kurs. Samtidig har vi tatt og vil vi ta rimelig hensyn til sikkerhetsinteressene til våre naboland.

Norsk sikkerhetspolitikk er basert på den grunnleggende erkjennelse at Norge alene ikke kan løse sitt sikkerhetsproblem. Vi må basere oss på et forpliktende samarbeid med andre land. Den allianse vi valgte bygger på et interessefelleskap såvel som på et verdifelleskap. NATO-alliansen har også tjent oss godt, og Norge vil i årene fremover fortsatt basere sin sikkerhetspolitikk på et aktivt samarbeide innenfor Atlanterhavspaktens organisasjon.

Alliansen har en dobbelt målsetting.

Den skal gi sikkerhet gjennom et effektivt og troverdig militært forsvar på den ene side og en aktiv politikk med sikte på avspenning, rustningskontroll og nedrustning på den annen. Det er ingen motsetning mellom disse to målsettinger. De er likeverdige komponenter i

en konstruktiv sikkerhetspolitikk.

I den urolige og spente situasjon vi nå befinner oss, vil mange spørre - hva gikk galt? Var ikke avspenningsprosessen kommet i så god gjenge at den type maktovergrep som vi har sett i Afghanistan egentlig ikke burde kunne skje?

Til dette vil jeg si at avspenningspolitikken lider under to særskilte svakheter. For det første har det ikke lyktes i praksis å få utmeislet visse grunnleggende adferdsregler for internasjonalt samkvem i sin alminnelighet. For det annet har det ikke lyktes å tilføre avspenningen tilstrekkelig styrke og fremgang gjennom avtaler som begrenser rustningskappløpet. I den periode vi nå går inn i, må det internasjonalt satses økte ressurser med sikte på å styrke den internasjonale sikkerhet gjennom å angripe og bøte på disse to fundamentale svakheter. Fra norsk side

vil vi bidra etter evne til en slik politikk.

Enkelte vil fremholde at dette er illusjonspolitik i dagens spente internasjonale situasjon. Men fortsatt er det slik at det finnes ikke noe langsiktig alternativ til en internasjonal avspenningspolitikk basert på disse to elementer.

I utformingen av norsk sikkerhetspolitikk legger vi spesiell vekt på å gi våre tiltak en slik utforming og omfang at det ikke med noen rimelighet kan trekkes i tvil at vi utelukkende har defensive og fredelige hensikter. Vi har pålagt oss selv en rekke bindinger i vår sikkerhetspolitikk som nettopp tar sikte på å understreke våre fredelige hensikter. Men la det også være klart at vi aldri vil la oss presse til ettergivenhet. Vi venter også

at vår tilbakeholdenhet blir møtt med tilbakeholdenhet fra andre.

Norsk base- og atomvåpenpolitikk ligger fast. Men vi må forberede de tiltak som blir nødvendige om Norge skulle bli angrepet eller truet med angrep, og vi må gjøre dette i lys av den militære og strategiske utvikling som finner sted i vår del av verden. Noe annet ville være uansvarlig politikk.

De allierte øvelser i Norge har et slikt siktepunkt. Øvelsene har et begrenset omfang. De når aldri opp til det nivå som forplikter oss til forhåndsvarsling ifølge Helsingforsavtalen. Like fullt følger vi den praksis å forhåndsvarsle de viktigste øvelser i Norge for å demonstrere våre fredelige hensikter, og for å bidra

til større åpenhet og fortrolighet. Av samme grunn inviterer vi observatører fra øst, vest og de ikke-engasjerte land i Europa til øvelsene i Norge. Øvelsesmønstret er fast, oversiktlig, klart og forutsigbart.

I lys av endringene i den militære situasjon i havområdene rundt Norge, har vi fra norsk side også tatt opp spørsmålet om en viss forhåndslagring av utstyr for noen av de styrker som kan tenkes innsatt i Norge i en nødsituasjon. Spørsmålet har vært gjenstand for studier sammen med allierte myndigheter, men det har ennå ikke vært ført noen forhandlinger eller inngått noen avtaler.

Jeg vil i denne sammenheng gjerne understreke at eventuelle forhåndslagre i Norge vil være under norsk kontroll. Vedlikeholdet vil gjennomføres av norske

mannskaper. Intet alliert personell vil bli stasjonert i Norge i forbindelse med eventuelle lagre for allierte styrker. Omfanget vil være begrenset. Plasseringen og sammensetning av eventuelle lagre vil understreke våre defensive målsettinger.

Vi har maktet å holde spenningen på et lavt nivå i nord-områdene. Dette har vært og er en sentral sikkerhetspolitisk målsetting for Regjeringen. Vi tror også at en slik målsetting er i samsvar med interessene til alle berørte parter. Vår base- og atomvåpenpolitikk har bidratt til denne stabilitet og ro i vår del av Europa. Eventuelle nye tiltak fra norsk side vil tjene denne målsetting og være avpasset etter de krav den stiller.

Det er en hovedlinje i Regjeringens sikkerhets-

politikk å forhindre en videre spredning og opprustning av masseødeleggelsesvåpen. Regjeringen ser med bekymring på at man på østlig side - i tillegg til den kjernefysiske opprustning - også har en stor kjemisk våpenkapasitet, som igjen kan føre til et nytt rustningskappløp. I denne forbindelse vil jeg understreke den oppfordring forsvars-
i sitt innlegg
ministeren/rettet til stormaktene om å øke bestrebelsene for å bli enige om en avtale som kan forby utvikling, produksjon og lagring av kjemiske våpen. Jeg vil også understreke at det er en naturlig forlengelse av den norske atomvåpenpolitikk, at heller ikke kjemiske våpen vil bli lagret eller stasjonert i vårt land.

Forsvaret i Norge er en del av samfunnet. Det står ikke utenfor eller over dette. Dette innebærer at de

økonomiske forutsetninger må avpasses etter den økonomiske situasjon landet befinner seg i. Å kreve at Forsvarets behov skal vurderes uavhengig av den økonomiske situasjon, er å kreve at Forsvaret stilles utenfor samfunnet. En slik ordning ville ikke styrke oppslutningen om Forsvaret i vårt samfunn.

Relativt sett er Norge et av de land som bruker størst ressurser på Forsvaret. Skal vi kunne forvente alliert støtte, må vi vise at vi har vilje og evne til en rimelig egeninnsats. Derfor har vi lagt opp til en vekst i forsvarsbudsjettene som samsvarer med de forpliktelser og avtaler vi har inngått i NATO. Det vil også være Regjeringens retningslinje i årene fremover.

Forsvaret har hittil løst sine oppgaver. Jeg tror også det vil være bred enighet om at vi i dag har

et forsvar som er like sterkt og effektivt som noen gang i etterkrigstiden. Regjeringen mener at det med den vekst som det nå er lagt opp til, vil vi kunne opprettholde denne situasjon i årene frem mot 1990.

Jeg vil til slutt gjerne benytte denne anledning til å gi honnør til de offiserer og mannskaper som i alle år har gjort en stor innsats for å gjøre vårt forsvar til et effektivt instrument i vår sikkerhetspolitikk.